

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
Βουλευτής Αχαΐας - ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΠΑΒ	7140
25 ΙΟΥΛ. 2011	

**ΑΝΑΦΟΡΑ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΥΠΟΥΡΓΟ:**

- Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης & Θρησκευμάτων

Θέμα: Ψήφισμα Νομικής Σχολής του ΑΠΘ

Σχετικά με το ψήφισμα του Τμήματος Νομικής της Σχολής ΝΟΠΕ του ΑΠΘ και τις θέσεις τους για το προσχέδιο νόμου οργάνωσης της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Αρ. Πρωτ.

Πάτρα

Ο αναφέρων Βουλευτής

Νίκος Ι. Νικολόπουλος

Προς
Τους Βουλευτές του Ελληνικού Κοινοβουλίου

Σας διαβιβάζουμε Ψήφισμα που κατά πλειοψηφία υιοθετήθηκε από τη συνάντηση των μελών ΔΕΠ του Τμήματος Νομικής της Σχολής ΝΟΠΕ του ΑΠΘ, που έλαβε χώρα στις 12-7- με θέμα συζήτησης το προσχέδιο νόμου οργάνωσης της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Συνημμένα:

Προτάσεις μελών ΔΕΠ του Τμήματος

Ψήφισμα της Συνέλευσης διδασκόντων - μελών ΔΕΠ του Τμήματος Νομικής

Ενόψει της εσπευσμένης προώθησης ενός προσχεδίου νόμου για την Ανώτατη Εκπαίδευση το Τμήμα Νομικής επιθυμεί να εκφράσει τις ακόλουθες σκέψεις.

Η στιγμή είναι εξαιρετικά κρίσιμη για το μέλλον του ελληνικού πανεπιστημίου. Από τις αποφάσεις της κυβέρνησης και από τη στάση της πανεπιστημιακής κοινότητας θα κριθούν οι σπουδές πολλών γενεών φοιτητών, καθώς και η εξέλιξη της επιστήμης στην Ελλάδα. Η αυτοδιοίκηση και η λειτουργία των ακαδημαϊκών μονάδων του πανεπιστημίου δε συνιστά ένα απλό σύστημα διοίκησης, αλλά και ένα πλαίσιο, μια αναγκαία, αν και όχι επαρκή, συνθήκη παραγωγής και μετάδοσης της γνώσης. Αποτελεί την καταξιωμένη συνθήκη ελευθερίας του ακαδημαϊκού διαλόγου σε όλα τα επίπεδα και τις δομές, ακόμη και στα αμφιθέατρα και στα εργαστήρια. Ιδίως σήμερα, όπου οι γνώσεις μπορούν να οδηγήσουν είτε στην ευημερία είτε σε μια π.χ. περιβαλλοντική καταστροφή, η καθοριστική εξάρτηση της έρευνας και της διδασκαλίας από ιδιωτικοοικονομικές δομές διοίκησης και σύστοιχες σκοπιμότητες εκτρέφει επικίνδυνες καταστάσεις: μεταξύ άλλων την υποβάθμιση των ανθρωπιστικών σπουδών και της βασικής έρευνας, καθώς και της ερευνητικής εκείνης δραστηριότητας που τείνει να περιορίζει τα κέρδη προς όφελος των κοινών τοις πάσι αξιών.

Το προτεινόμενο μοντέλο διοίκησης και διάρθρωσης του πανεπιστημίου αναιρεί την αυτοδιοίκηση του. Προβλέποντας την επιλογή διοικούντων άγνωστων ή ελάχιστα γνωστών στις ακαδημαϊκές μονάδες διευρύνει τα όποια περιθώρια επιρροής των κομματικών και των οικονομικών συμφερόντων. Εγκαταλείπει τα στοιχεία της συμμετοχικότητας, της αντιπροσωπευτικότητας και της λογοδοσίας έναντι των ακαδημαϊκών μονάδων, αναγκαία συστατικά όχι μόνο της δημοκρατικής, αλλά και της εύρυθμης λειτουργίας και της ευθύνης. Είναι άλλο θέμα, βέβαια, η επιλογή εξωπανεπιστημιακών π.χ. σε όργανα εποπτείας ή ελέγχου των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων.

Το παραπάνω μοντέλο συνδυάζεται, εξάλλου, με την απορύθμιση καταξιωμένων ακαδημαϊκών δομών και λειτουργιών: Εισάγει την αποσύνδεση των πτυχίων από τα καθιερωμένα επιστημονικά αντικείμενα, ταχύρρυθμες εκπαιδεύσεις και καταρτίσεις αντί της ολοκληρωμένης επιστημονικής καλλιέργειας-παιδείας, συγκέντρωση των πιο καίριων αρμοδιοτήτων υπό τον κοσμήτορα που θα ορίζεται άνωθεν και θα μπορεί π.χ. να συμβάλλει καθοριστικά στην διαμόρφωση προγραμμάτων σπουδών για τις οποίες δεν είναι ειδικός, κατάργηση Τομέων, διμελείς εξεταστικές επιτροπές για διδακτορικές διατριβές κ.λπ. Η εμμονή σε δομές που έχουν ήδη αποτύχει σε άλλες χώρες ή δεν έχουν αξιολογηθεί επαρκώς στο διεθνές πλαίσιο δεν προδίδει μόνον μια χαρακτηριστική καθυστέρηση φάσης στην πρόσληψη ή μίμηση ξένων προτύπων, φανερώνει και μια πλήρη υποτίμηση του ελληνικού πανεπιστημίου και των δασκάλων και ερευνητών του, σύστοιχη με την κακή θέση των ελληνικών πανεπιστημίων σε ποικίλες διεθνείς κατατάξεις. Μπορεί όντως οι ελλείψεις υλικοτεχνικές υποδομές ή η υποχρηματοδότηση του ελληνικού πανεπιστημίου ή και η δομική ανεργία των νέων, συμπεριλαμβανομένων και των πτυχιούχων, να παράγουν κάποιες κακές κατατάξεις: όπως όμως γνωρίζουν οι πολλοί συνάδελφοι που έχουν εμπειρία από πανεπιστήμια του εξωτερικού, η ποιότητα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, παρόλα τα προβλήματά της, είναι υψηλή σε σύγκριση με αυτή πολλών και καλών πανεπιστημίων άλλων χωρών.

Την ίδια στιγμή, η εξασθένηση του δημόσιου χαρακτήρα του πανεπιστημίου μεθοδεύεται μάλιστα και με άλλες ρυθμίσεις, όπως η εκχώρηση αρμοδιοτήτων και

υποδομών της έρευνας και πανεπιστημιακής περιουσίας σε ν.π.ι.δ., καθώς και ο περιορισμός της δωρεάν παιδείας στο συρρικνούμενο προπτυχιακό επίπεδο.

Είναι σαφές, ότι η προτεινόμενη μεταρρύθμιση (στην ουσία αντιμεταρρύθμιση) με το παραπάνω περιεχόμενό της όχι μόνον δε δίνει λύσεις στα υπάρχοντα προβλήματα, αλλά και εγείρει σοβαρά ζητήματα αντισυνταγματικότητας.

Η ανεπάρκεια των θεμελίων του προσχεδίου καθιστά μάταιη τη συζήτηση άλλων επιμέρους επιλογών και διαρρυθμίσεων των «ορόφων», θετικών ή αρνητικών. Επίσης καθιστά δευτερεύοντα τον προβληματισμό για την οικονομική στήριξη ενός τόσο πολυδάπανου συστήματος με αμοιβές εξωτικών συμβούλων, αποζημιώσεις πλείστων εκλεκτόρων από το εξωτερικό, μεταφραστικές και εξ αποστάσεως διασκεπτικές υποδομές και τριπλασιασμένες γραμματειακές μονάδες.

Η μεταρρύθμιση των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων δεν πρέπει να έχει χαρακτηριστικά οπισθοδρόμησης, συγκεντρωτισμού και ενίσχυσης των ιεραρχιών, αλλά εμβάθυνσης και προόδου προς τις περιοχές της ανιδιοτελούς ακαδημαϊκής γνώσης και ελευθερίας. Το Τμήμα Νομικής είναι έτοιμο να συμμετάσχει σε ένα γόνιμο διάλογο στην κατεύθυνση αυτή. Για να γίνει όμως ένας τέτοιος διάλογος θα πρέπει να ξεκινήσουμε με την διάγνωση των προβλημάτων προς τα οποία στην συνέχεια θα αντιστοιχήσουμε τις προτάσεις μας: προτάσεις θετικές που δεν θα συνιστούν θεραπεία δια της καταστροφής.

Για όλους αυτούς τους λόγους η Συνέλευση διδασκόντων - μελών ΔΕΠ του Τμήματος Νομικής ζητά την αναβολή της εσπευσμένης νομοθετικής μεταβολής και τη συγκρότηση νομοπαρασκευαστικής επιτροπής, που θα υποβάλει σχέδιο προτάσεων μέσα σε τακτή προθεσμία, π.χ. τριών μηνών, για την επίλυση των υπαρκτών προβλημάτων του ελληνικού πανεπιστημίου.

Θεσσαλονίκη 12 – 7 2011

Κώστα Σταμάτη,
καθηγητή φιλοσοφίας του δικαίου
στο Τμήμα Νομικής του ΑΠΘ

**Προς τις Κυρίες και τους Κυρίους Βουλευτές,
Υπόμνημα επί του νομοσχεδίου για το ελληνικό Πανεπιστήμιο**

Αξιότιμοι Κύριοι και Κυρίες Βουλευτές.

Κατατίθεται προς ψήφιση νομοσχέδιο σαρωτικής μεταβολής του πανεπιστημιακού τοπίου στη χώρα μας. Το νομοσχέδιο κατατίθεται μέσα στο καλοκαίρι, μόνο και μόνο για να ψηφισθεί εσπευσμένα και χωρίς ουσιαστική συζήτηση, παρά την καθολική αντίδραση της ελληνικής πανεπιστημιακής κοινότητας. Το κείμενο αυτό ατυχώς απηχεί προς το πολύ χειρότερο συναφή δέσμη ιδεών, που έχει εξαγγείλει προ μηνών η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας και Διά Βίου Μάθησης. Η εν λόγω δέσμη ιδεών έχει αποτελέσει έκτοτε αντικείμενο ζωηρής και αυθεντικής διαβούλευσης στα Τμήματα και τις Συγκλήτους των ΑΕΙ όλης της χώρας. Η ελληνική πανεπιστημιακή κοινότητα έχει κρίνει νηφάλια και τεκμηριωμένα, με πλείστα ψηφίσματα των Συγκλήτων, ότι η δέσμη αυτή διαπνέεται από επίφοβες κεντρικές ιδέες, οι οποίες και μεγεθύνονται τα μάλα στο υπό κρίση νομοσχέδιο. Επί όλων αυτών, παρακαλούμε θερμά να λάβετε υπ' όψιν Σας τα ακόλουθα.

Ι. Ένα ολιγαρχικό, αδιαφανές και θεσμικά ανέλεγκτο σύστημα διοίκησης

Ύστερα από τη μεγάλη μεταρρυθμιστική τομή του 1982, το ισχύον στην Ελλάδα σύστημα διοίκησης των ΑΕΙ έχει προσαρμοσθεί επιτυχώς στη συνταγματική επιταγή του άρθ. 16§5 για «πλήρη αυτοδιοίκηση». Η αυτοδιοίκηση των ΑΕΙ διαδέχθηκε με τρόπο εποικοδομητικό το προϊσχύσαν, άκρως ιεραρχικό πρότυπο διοίκησης αποκλειστικά από καθηγητές κατόχους της περίφημης έδρας. Το αυτοδιοίκητο των ΑΕΙ, μαζί με την ακαδημαϊκή ελευθερία, επέτρεψαν ύστερα από τη Μεταπολίτευση μία πρωτόγνωρη άνθηση των επιστημών και της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Το αυτοδιοίκητο έχει εμπεδωθεί στον ακαδημαϊκό πολιτισμό της χώρας μας, χάρη σε όργανα ευρείας σύνθεσης με γενικό τεκμήριο αρμοδιότητας, με μέλη αιρετά και με θητεία κατά κανόνα ενιαύσια (Γενική Συνέλευση Τομέα και Τμήματος, Σύγκλητος).

Χωρίς πειστική επιχειρηματολογία κρίνεται αφοριστικά από την Κυρία Υπουργό ότι το σύστημα αυτοδιοίκησης του Πανεπιστημίου έχει καταστεί απαρχαιωμένο. Φαινόμενα σποραδικά και μεμονωμένα παρουσιάζονται περίπου ως γενικευμένη καθημερινή κατάσταση: φαινόμενα βίας, κομματισμού και ευνοιοκρατίας, καθώς και διαφωνίες των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας. Αλλά τέτοια φαινόμενα χαρακτηρίζουν σε πολύ

μεγαλύτερο βαθμό και το ίδιο το πολιτικό σύστημα της χώρας, χωρίς ωστόσο να διανοηθεί κανείς να προτείνει στα σοβαρά την κατάργηση της δημοκρατίας!

Με την παραπάνω αυθαίρετη αφετηρία το σχέδιο νόμου εισηγείται ένα αντιδημοκρατικό σχήμα διοίκησης. Αυτό προσιδιάζει σε εταιρία ή ΔΕΚΟ και πάντως όχι σε αυτοκυβερνώμενη κοινότητα ίσων και ελεύθερων ακαδημαϊκών συναδέλφων (κυριολεκτικά collegium), που συναποφασίζουν για τις κοινές υποθέσεις με γνώμονα το γενικό συμφέρον της κοινωνίας πριν απ' όλα για μόρφωση των παιδιών της. Προτείνει απερίφραστα συγκεντρωτική και ολιγομελή διοίκηση του Πανεπιστημίου. Με μακράς χρονικής διάρκειας θητείες, χωρίς καμία δυνατότητα ελέγχου της κορυφής από τα μέλη και τις συνιστώσες της πανεπιστημιακής κοινότητας και δίχως θεσμικά αντίβαρα στο κυοφορούμενο σύστημα ανέλεγκτης εξουσίας. Ο καθείς γνωρίζει, ωστόσο, ότι ο συνδυασμός αυτών των γνωρισμάτων υποθάλλει εξ αρχής την πιθανότητα συστηματικής αυθαιρεσίας, νεποτισμού, συναλλαγής και μισαλλόδοξης άσκησης της εξουσίας.

α) Το Συμβούλιο του Ιδρύματος

Προτείνεται ένα ολιγαρχικό όργανο διοίκησης, παντοδύναμο λόγω αυξημένων αρμοδιοτήτων (στο μακροσκελέστατο άρθρο 8). Σ' αυτό θα μετέχουν 7 μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας άμεσα εκλεγμένα από τους καθηγητές του ιδρύματος και μόνον αυτούς. Καμία πρόνοια δεν λαμβάνεται για αντιπροσωπευτικότητα του σώματος αυτού κατά Σχολή. Ελλοχεύει έτσι ο πραγματικός κίνδυνος τα εκλεγμένα μέλη του Συμβουλίου να προέρχονται μονάχα από το απείρως πολυπληθέστερο Τμήμα ενός ΑΕΙ, δηλ. αυτό της Ιατρικής! Ως προσόν εκλογιμότητας ορίζεται ότι οι υποψήφιοι πρέπει να έχουν «διοικητική εμπειρία στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα». Με αντιφατικό τρόπο, όμως, σε άλλο σημείο του νομοσχεδίου, απαγορεύεται –και ορθώς– σε καθηγητές πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης να μετέχουν με οποιονδήποτε τρόπο σε *ιδιωτικές* εταιρίες. Τι είδους καθηγητές λοιπόν θα μπορεί να είναι υποψήφιοι για το Συμβούλιο αυτό; Προφανώς μόνο καθηγητές «πλήρους απασχόλησης», οι οποίοι ασκούν παράλληλα ελεύθερο επάγγελμα ή μετέχουν ευθέως σε διοίκηση ιδιωτικών επιχειρήσεων, π.χ. ιδιωτικών κλινικών.

Στο Συμβούλιο αυτό θα μετέχει επίσης ίσος αριθμός ατόμων (7), που προέρχονται *έξωθεν* της πανεπιστημιακής κοινότητας. Ήδη εδώ εντοπίζεται μία εξόφθαλμη παραβίαση της συνταγματικής απαίτησης για «πλήρη αυτοδιοίκηση» του Πανεπιστημίου. Κάποιοι θα συγκυβερνούν την πανεπιστημιακή κοινότητα, θα συννομοθετούν μάλιστα κανονιστικά κείμενα, μολονότι εξωτικοί και παντελώς άσχετοι προς αυτή, χωρίς να εκλέγονται με άμεση εκλογή από αυτή και δίχως να λογοδοτούν σ' αυτήν! Η συνταγματική παρεκτροπή καθίσταται ακόμη πιο ανυπόφορη, επειδή το Συμβούλιο αυτό θα διαθέτει εξαιρετικά αποφασιστικές αρμοδιότητες κάθε είδους. Σημειωτέον ότι ο Πρόεδρος και ο αναπληρωτής του σ' αυτό το Συμβούλιο θα είναι μονάχα *εξωτερικά* μέλη του. Καλόπιστος αναγνώστης πείθεται ότι πρόκειται ξεκάθαρα για *σύστημα ετεροδιοίκησης* και όχι βέβαια «πλήρους αυτοδιοίκησης» του Πανεπιστημίου.

Το Συμβούλιο δεν θα ελέγχεται από τη Σύγκλητο του Ιδρύματος ούτε θα λογοδοτεί σ' αυτή. Η θητεία των μελών του μπορεί να εκτείνεται έως 12 χρόνια (δύο εξαετίες)! Αλλά τόσο μακρά παραμονή σε όργανο αποφασιστικής άσκησης εξουσίας αποτελεί φυτώριο συναλλαγής, διαφθοράς και αυταρχισμού. Το Συμβούλιο συγκεντρώνει αρμοδιότητες: α) *επιτελικές*, όπως η στρατηγική και η ερευνητική πολιτική του Ιδρύματος, β) *διοικητικές*, όπως η εποπτεία του Ιδρύματος, γ) *οικονομικές*, όπως η έγκριση προϋπολογισμού, αλλά και δ) *κανονιστικές*, όπως η κατάρτιση του Οργανισμού του Ιδρύματος και η έγκριση του Εσωτερικού Κανονισμού του. Ως προς το τελευταίο σημείο λανθάνει και πάλι μία εσωτερική αντίφαση του νομοσχεδίου, διότι οι δύο αυτές κανονιστικές αρμοδιότητες κατά σύγχυση αρμοδιοτήτων φαίνεται να ανατίθενται και στον Πρύτανη!

Τι είδους όργανο προορίζεται να είναι το ομιχλώδες αυτό Συμβούλιο; Θα είναι όργανο εποπτικό; Αλλά τα ΑΕΙ τελούν κατά το Σύνταγμα «υπό την εποπτεία του Κράτους» (άρθ. 16§5), δηλαδή του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργείου. Η αρμοδιότητα αυτή δεν μπορεί να εκχωρείται στα ίδια τα ΑΕΙ, πολύ λιγότερο σε κάποιο Συμβούλιο, διότι έτσι το Ίδρυμα θα συγκέντρωνε τις ιδιότητες του ελέγχοντος και του ελεγχόμενου. Το Συμβούλιο τούτο θα έχει εκτός από εκτελεστικές και κανονιστικές αρμοδιότητες. Αλλά κι αυτό επίσης αντιβαίνει στο Σύνταγμα, αφού τα μέλη του που δεν είναι πανεπιστημιακά πρόσωπα, αλλά ιδιώτες, δεν μπορούν να συμπράττουν σε θέσπιση κανόνων για αυτοδιοικούμενο νομικό πρόσωπο *δημοσίου* δικαίου. Με ποια νομιμοποίηση λοιπόν, με ποια γνωστική ή άλλη αρμοδιότητα πρόσωπα *άσχετα* προς την ανώτατη εκπαίδευση (π.χ. οικονομικοί παράγοντες, πολιτευτές, δήμαρχοι, μητροπολίτες) θα συναποφασίζουν για ζητήματα που αγνοούν βαθύτατα, όπως η στρατηγική ανάπτυξη του Πανεπιστημίου, η έγκριση προγραμματικής συμφωνίας με την πολιτεία, ο προϋπολογισμός, ο Εσωτερικός Κανονισμός του, η επιλογή Πρύτανη;

β) Η Σύγκλητος

Τυπικά διατηρείται, αλλά εντελώς αποσιλωμένη από κρίσιμες αρμοδιότητες, αφού αυτές έχουν μεταφερθεί στο Συμβούλιο του Ιδρύματος (άρθ. 8). Αποτελεί πλέον διακοσμητικό όργανο, που περιορίζεται στο να εκφέρει μη δεσμευτική, απλή –όχι σύμφωνη– γνώμη!

γ) Ο Πρύτανης

Είναι μονοπρόσωπο όργανο, εξοπλισμένο με γενικό τεκμήριο αρμοδιότητας (άρθ. 8)! Μπορεί να υπηρετήσει δύο τετραετείς θητείες, δηλαδή 8 χρόνια. Δεν αναδεικνύεται πια από την πανεπιστημιακή κοινότητα με γενικές εκλογές. «Επιλέγεται» από τριμελή επιτροπή, την οποία ορίζει το Συμβούλιο του Ιδρύματος, μετά από *διεθνή* πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Εν παρόδω, αναρωτιέται κανείς μήπως η πρόσκληση αυτή θα απευθύνεται σε όλες τις χώρες του κόσμου αδιακρίτως. Οπότε ενδεχομένως γεννάται και ένα πρόβλημα γλωσσικής συνεννόησης του επίδοξου Πρύτανη με αυτούς που πρόκειται να διοικήσει, πιθανώς μέσω διερμηνέως! Η αρμοδιότητα επιλογής του ανήκει

πάντως στο Συμβούλιο, με ανέλεγκτη απόφαση του τελευταίου. Στη Σύγκλητο απομένει απλώς η έκφραση «γνώμης» ως προς τα πρόσωπα των υποψηφίων για τη θέση του Πρύτανη. Η υπόλοιπη ακαδημαϊκή κοινότητα κρατείται θεσμικά χωρίς φωνή και λόγο για την ανάδειξη του «ηγέτη» της.

Εδώ τριπλό είναι το πλήγμα που καταφέρεται στο συνταγματικά κατοχυρωμένο αυτοδιοίκητο των ΑΕΙ. α) Ο Πρύτανης μπορεί να μην ανήκει καν στην ακαδημαϊκή κοινότητα της οποίας θα προΐσταται. Θα διοικεί ακαδημαϊκή κοινότητα την οποία αγνοεί, όπως κι εκείνη αγνοεί τον ίδιο. Και μάλιστα χωρίς καν να αποκτά την ιδιότητα του δημόσιου λειτουργού. β) Παύει να εκλέγεται από αυτούς που –υποτίθεται ότι θα– εκπροσωπεί. γ) Από σύμβολο της ακαδημαϊκής κοινότητας ο Πρύτανης μετατρέπεται σε διευθύνοντα σύμβουλο. Πιθανώς και σε αστυνόμο του πνεύματος, εάν αναλογισθεί κανείς ότι έχει την αρμοδιότητα να κατανέμει και να ανακατανέμει τις θέσεις καθηγητών από Σχολή ή Τμήμα σε άλλη ακαδημαϊκή μονάδα του Ιδρύματος, χωρίς κανέναν απολύτως περιορισμό (άρθ. 16§3 του νομοσχεδίου)! Κατ' ουσίαν ο Πρύτανης διαθέτει και δικαίωμα απόλυσης καθηγητών, σαν να πρόκειται για αφεντικό του Ιδρύματος. Άραγε, ποια ακαδημαϊκή ελευθερία απομένει να απολαύουν εφεξής οι καθηγητές, όταν θα επικρέμαται στο κεφάλι τους τέτοιο φόβητρο για την ίδια τη θέση τους; Εν προκειμένω, επομένως, διαγράφεται ο πρωτοφανής κίνδυνος προγραφών εις βάρος συναδέλφων μας, ιδίως με κριτήρια ιδεολογικά.

δ) Η Σχολή

Στην πραγματικότητα προβλέπονται θεσμικά τρεις ξεχωριστές Σχολές, καίτοι παράλληλες (άρθ. 9,12,13 του νομοσχεδίου), που προφανώς θα διεκδικούν τους ίδιους –περιορισμένους βεβαίως– χώρους στέγασης για τις διακριτές δραστηριότητές τους! Σε περίοδο οξύτατης οικονομικής κρίσης ιδρύεται μία υπερδιογκωμένη γραφειοκρατική δομή, η υλοποίηση της οποίας θα αποβεί εξαιρετικά δαπανηρή και πρακτικά παραλυτική.

Και εδώ επίσης αφαιρείται το τεκμήριο αρμοδιότητας από τη Γενική Συνέλευση της Σχολής, αφήνοντας σ' αυτή μονάχα γνωμοδοτικές αρμοδιότητες, όπως και από τη Σύγκλητο. Τεκμήριο αρμοδιότητας έχει ένα ολιγομελές όργανο, η Κοσμητεία, με πολύ αποφασιστικές αρμοδιότητες κιόλας (command and control). Τέτοιες είναι: ο προγραμματισμός θέσεων καθηγητών, ορισμός επιτροπών κρίσης καθηγητών, αξιολόγηση του διδακτικού έργου, έγκριση προγραμμάτων σπουδών που εκπονούνται από «επιτροπές» τις οποίες συγκροτεί η Κοσμητεία και όχι από τα επί μέρους Τμήματα! Σημειωτέον ότι ο άνωθεν καθορισμός της εκπαιδευτικής και ερευνητικής πολιτικής για ολόκληρη τη Σχολή από την Κοσμητεία –όπως και από το Συμβούλιο του Ιδρύματος κεντρικά– παραβιάζει ευθέως την ακαδημαϊκή ελευθερία και την ελευθερία της έρευνας, νοούμενες ως ατομικό δικαίωμα καθενός διδάσκοντος.

Η θητεία του Κοσμήτορα μπορεί να είναι επίσης $4 \times 2 = 8$ έτη. Κοσμήτορας εκλέγεται όχι από τα μέλη των επί μέρους Τμημάτων της Σχολής με άμεση εκλογή, όπως θα ήταν

Κώστας Χ. Χρυσόγονος
Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου
Τμήματος Νομικής Α.Π.Θ.
Θεσσαλονίκη, 11.7.2011

Προς
τη Σύνοδο Πρυτάνεων των Α.Ε.Ι.

Σε απάντηση της από 5.7.2011 επιστολής που μου απηύθυνε εκ μέρους του Προεδρείου της Συνόδου ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και ενόψει του κατεπείγοντος χαρακτήρα του θέματος, σας ενημερώνω ότι η γνώμη μου για το προσχέδιο νόμου είναι συνοπτικά η εξής:

I. Τα συνταγματικά δεδομένα

Η παρ. 1 του άρθρου 16 του Συντάγματος προβλέπει ότι: *«Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες· η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από το καθήκον της υπακοής στο Σύνταγμα»*.

Εξάλλου, η παρ. 5 του ίδιου άρθρου του Συντάγματος ορίζει ότι: *«Η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση. Τα ιδρύματα αυτά τελούν υπό την εποπτεία του Κράτους, έχουν δικαίωμα να ενισχύονται οικονομικά από αυτό και λειτουργούν σύμφωνα με τους νόμους που αφορούν τους οργανισμούς τους. Συγχώνευση ή κατάτμηση ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μπορεί να γίνει και κατά παρέκκλιση από κάθε αντίθετη διάταξη, όπως νόμος ορίζει»* (για την ερμηνεία των διατάξεων αυτών βλ. αναλυτικά, σε ανύποπτο χρόνο, Κ. Χρυσόγονου, Ατομικά και Κοινωνικά δικαιώματα 3^η εκδ. 2006, σελ. 326 επ.)

Πέρα από τον χαρακτήρα των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ως νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου το εδ. α' της παρ. 5 του άρθρου 16 του Συντάγματος εγγυάται και την πλήρη αυτοδιοίκησή τους. Η αυτοδιοίκηση αποτελεί άλλωστε και την ειδοποιό διαφορά του κατά την έννοια του άρθρου 16 του Συντάγματος ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος από άλλα, ισότιμα μεν προς τα

γ) η οικονομική αυτοτέλεια, δηλαδή η ικανότητα της διοίκησης και διαχείρισης της περιουσίας τους με δικά τους όργανα (ΣτΕ 2298/1979). Ρητά άλλωστε το άρθρο 16 παρ. 5 εδ. β' του Συντάγματος καθιερώνει δικαίωμα των ΑΕΙ να ενισχύονται οικονομικά από το κράτος. Πρόκειται εδώ για πρόσθετη θεσμική εγγύηση που περιβάλλει την πλήρη αυτοδιοίκηση (Ε. Βενιζέλου, Ο «νόμος πλαίσιο» για τα ΑΕΙ, Δίκαιο και Πολιτική 2, σελ. 180) και δημιουργεί αξίωση καθενός ΑΕΙ κατά του κράτους για κάλυψη τουλάχιστον των στοιχειωδών λειτουργικών αναγκών του σε όσο βαθμό δεν επαρκούς προς τούτο οι ίδιοι πόροι του.

δ) η κατάρτιση των προγραμμάτων σπουδών από τα πανεπιστημιακά όργανα (Α. Μάνεση, Η συνταγματική προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας, Συνταγματική Θεωρία και Πράξη, 1980, σελ. 698).

Με βάση τα ανωτέρω δεδομένα, στο προσχέδιο νόμου εντοπίζεται σωρεία διατάξεων με προβλήματα αντισυνταγματικότητας, όπως εκτίθενται κατωτέρω.

II. Ζητήματα αντισυνταγματικότητας διατάξεων του προσχεδίου

1. Ως προς την αυτοδιοίκηση:

Το άρθρο 16 παρ. 5 και 6 του Συντάγματος κάνει λόγο για ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Κατά μία άποψη ο χαρακτηρισμός αυτός αποκλείει την πρόσδοση στα πανεπιστήμια στα πανεπιστήμια από τον κοινό νομοθέτη μικτής μορφής, με την εισαγωγή σωματειακών στοιχείων στην οργάνωσή τους (Π. Δαγτόγλου, Ατομικά δικαιώματα Α', 1991, σελ. 682 επ.). Έτσι, κατά την άποψη αυτή η συμμετοχή ιδίως των φοιτητών στη λήψη των αποφάσεων των ΑΕΙ αποκλείεται, διότι αυτοί είναι «*μεταβατικοί χρήστες των υπηρεσιών των ΑΕΙ*» και δεν έχουν παρά το δικαίωμα ν' ακούγονται ή ακόμα (!) και να ψηφίσουν σε καθαρώς διοικητικά ζητήματα που αφορούν τη φοιτητική τους ζωή όπως ενδιαίτηση κ.λπ. (βλ. τη γνώμη της μειοψηφίας στη 10^η σκέψη της ΣτΕ 2805/1984, Ολ.).

Συναφώς υποστηρίχθηκε ότι στους καθηγητές των ΑΕΙ ανατίθεται, κατά κύριο λόγο, η πραγματοποίηση της αποστολής των ιδρυμάτων αυτών και επομένως είναι επιτακτική για τον κοινό νομοθέτη η διατήρηση της οργανικής αυτοτέλειας και λειτουργικής ιδιαιτερότητας των καθηγητών σε σχέση με το λοιπό διδακτικό προσωπικό. Απαγορεύεται άρα, κατά την ίδια συλλογιστική, η συγχώνευσή τους με το λοιπό διδακτικό προσωπικό σε ένα ενιαίο σώμα ή κλάδο με ενιαίες οργανικές

αυτοδιοίκησης των ΑΕΙ. Ως εκ τούτου η ετεροδιοίκηση που ασκεί θίγει άμεσα και την διαδικασία επιλογής μελών για το διοικητικό συμβούλιο του ν.π.ι.δ. που θα διοικεί την ανώνυμη εταιρία, καθώς και τον έλεγχό του.

8. Ως προς την έλλειψη μεταβατικών ρυθμίσεων

Ερωτηματικά εγείρει η ανυπαρξία μεταβατικών ρυθμίσεων ή ρυθμίσεων σχετικών με την έναρξη εφαρμογής του νόμου, όταν ψηφιστεί. Ενδεικτικά αναφέρεται η έλλειψη ρυθμίσεων ως προς τους υπηρετούντες λέκτορες, η βαθμίδα των οποίων προβλέπεται να καταργηθεί, ως προς τους εκλεγμένους αλλά μη διορισμένους λέκτορες, ως προς τους υποψηφίους που η κρίση τους για εκλογή ή εξέλιξη βρίσκεται σε εκκρεμότητα και οι ίδιοι έχουν ολοκληρώσει και τους τρεις κύκλους σπουδών τους στο οικείο ΑΕΙ.

Για όλα αυτά τα θέματα είναι απολύτως απαραίτητο να υπάρξουν μεταβατικές ρυθμίσεις, σύμφωνα και με την συναγόμενη από το άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου. Σε αντίθετη περίπτωση θα ανακύψουν περαιτέρω ζητήματα αντισυνταγματικότητας.

Εν κατακλείδι, πέρα από τα επιμέρους ζητήματα, η όλη λογική του προσχεδίου κατατείνει στην παρεμβολή περαιτέρω προσκομμάτων στην έρευνα και στον μονόπλευρο περιορισμό των ιδρυμάτων στη διδασκαλία, και μάλιστα ταχύρρυθμη. Πράγματι, το προσχέδιο κινείται στην κατεύθυνση της κατεδάφισης όσων ακαδημαϊκών χαρακτηριστικών έχουν απομείνει στα «πανεπιστήμια», στην κατεύθυνση δηλαδή της πλήρους μετατροπής τους σε κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης. Πλήττεται έτσι η ακαδημαϊκή ελευθερία στον ίδιο τον πυρήνα της, που είναι η δημιουργική σύνθεση έρευνας και διδασκαλίας.

Επιφυλάσσομαι να επανέλθω εντός των επομένων εβδομάδων με αναλυτικότερη γνωμοδότησή μου για τα συνταγματικά ζητήματα που προκύπτουν από το προσχέδιο.

Με ιδιαίτερη εκτίμηση

Κώστας Χ. Χρυσόγονος

ευκαιρία, προς το γενικό καλό της ανώτατης εκπαίδευσης, της ελληνικής κοινωνίας και των μελλοντικών γενιών.

ευρωπαϊκά πανεπιστήμια τώρα και καιρό. Στην Ελλάδα οδήγησε σε κομματοκρατούμενη πανεπιστημιακή διοίκηση.

Οι γενικόλογες αναφορές στο δημοκρατικό πολίτευμα που γίνονται για να δικαιολογηθούν μορφές συντεχνιακής διοίκησης στα ΑΕΙ, δημιουργούν όχι μόνον σύγχυση αλλά αντιστρατεύονται κάθε έννοια αποτελεσματικής και λειτουργικής διοίκησης. Τα ΑΕΙ υποφέρουν σήμερα από κακοδιοίκηση ή από την απουσία διοίκησης ικανής και αντάξιας της αποστολής τους. Η προηγούμενη διαπίστωση δεν οδηγεί βέβαια στο συμπέρασμα ότι η διοίκηση που ταιριάζει στα ΑΕΙ είναι μια 'δεσποτική' ή μια 'ολιγαρχική' ή 'μια αριστοκρατική' μορφή. Κάθε άλλο μάλιστα, οι ίδιοι λόγοι που συνηγορούν υπέρ της απόρριψης του καλούμενου 'δημοκρατικού' μοντέλου συνηγορούν και υπέρ της απόρριψης και του ολιγαρχικού. Άλλα πρότυπα διοίκησης αρμόζουν στα πανεπιστήμια, αλλά για όλα αυτά δεν έχουμε μιλήσει ποτέ με τρόπο οργανωμένο και συστηματικό.

Εν πάση περιπτώσει, η συζήτηση στη χώρα μας για τη διοίκηση των πανεπιστημίων έρχεται με καθυστέρηση είκοσι ετών. Τα διάφορα μοντέλλα διοίκησης έχουν συζητηθεί διεξοδικά τις τελευταίες δύο δεκαετίες σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο με την συμμετοχή και των πρωτανικών μας αρχών. Απλώς η πανεπιστημιακή κοινότητα, όλα αυτά τα χρόνια περί άλλων τινών τύρβαζε, μακαρίως, και περί άλλων φρόντιζε αντιδικώντας κομματικά και παίζοντας το παιγνίδι πότε της κυβέρνησης και πότε της αντιπολίτευσης. Δικό της παιγνίδι είχε ξεχάσει να παίζει από τότε που αγωνιζόταν για τον νόμο- πλαίσιο.

Αντώνης Μανιτάκης

Το καλό πανεπιστήμιο είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να αντεπεξέλθει μια χώρα στο διεθνή ανταγωνισμό. Όλες οι χώρες που επενδύουν στην έρευνα και διδασκαλία αποσκοπούν να προσφέρουν στους νέους ανθρώπους, στην κοινωνία, στην οικονομία, ισχυρές βάσεις, δυνατότητες και προοπτικές για ένα όλο και δυσκολότερο μέλλον.

Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για την Ελλάδα, τώρα που η χώρα βιώνει μια πρωτοφανή κρίση. Περισσότερο από ποτέ η ελληνική κοινωνία έχει σήμερα ανάγκη από ένα πανεπιστήμιο που θα εναρμονίσει τη λειτουργία του με τα διεθνή ακαδημαϊκά πρότυπα, θα απελευθερώσει τις επιστημονικές δυνάμεις του και θα αποτελέσει κύριο μοχλό για την ανάταξη και ανάπτυξη της χώρας μας. Το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των πανεπιστημίων δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά μέσο για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι. Είναι το απαραίτητο οργανωτικό σχήμα που θα δημιουργήσει τις καλύτερες δυνατές συνθήκες για ποιοτική διδασκαλία και έρευνα με στόχο την αριστεία.

Το ελληνικό πανεπιστήμιο εδώ και δεκαετίες δεν ανταποκρίθηκε στο ρόλο του παρά τα όποια βήματα προόδου έγιναν, ιδίως στον τομέα της στελέχωσης των ΑΕΙ. Οι παθογένειες της σημερινής κατάστασης είναι γνωστές σε όσους δεν θέλουν να κλείνουν τα μάτια. Η παράδοση αυτή πρέπει να αλλάξει. Όσες επιφυλάξεις κι αν έχουμε για επί μέρους προβλέψεις της μεταρρύθμισης που έχει εξαγγελθεί δεν μπορούμε παρά να στηρίζουμε αυτήν την προσπάθεια.

Το πανεπιστήμιο είναι μέρος της κοινωνίας μας και υπάρχει για να συμβάλλει στην προκοπή της. Η κοινωνία και το πανεπιστήμιο δεν έχουν πολύ χρόνο. Αν και αυτή η απόπειρα αποτύχει, το ελληνικό πανεπιστήμιο θα μείνει στάσιμο για πολλά χρόνια ακόμη. Και αυτό είναι σε βάρος της χώρας.

Παναγιώτης Γκλαβίνης